

Dat Grootburgercomité werd uit drie componenten samengesteld: het Politiek Convent, het tweemanschap Menten-Ringers en de groep-Scholten. Die laatste groep, door de Amsterdamse hoogleraar mr. Paul Scholten geleid, bestond uit enkele naar verhouding jongere figuren, 'die zich', aldus een der leden, 'in geregelde samenkomsten met de problemen van de dag, en van de toekomst niet minder, bezighielden.'¹ Dat geschiedde eens in de drie of vier weken. Tot de deelnemers aan de discussies behoorden de hoogleraren F. M. van Asbeck, J. A. J. Barge en W. Schermerhorn (oud-voorzitter van 'Eenheid door Democratie'), voorts mr. H. A. M. T. Kolfshoten, dr. C. L. Patijn, dr. J. H. van Royen, mr. A. A. M. Struycken en Wiardi Beckman. Er werd door hen menigmaal over de vraag gesproken wat er in Nederland geschieden moest indien Duitsland plotseling ineestortte. Met name van Asbeck, Patijn en van Royen hadden, ten dele al vóór de oorlog, allerlei contacten met Duitse oppositionele kringen en zij gingen het als een reële mogelijkheid zien dat men op zekere morgen opeens uit de radio zou vernemen dat Hitler ten val gebracht was. Anderen deelden die hoop en men gaat niet te ver wanneer men stelt dat dit perspectief (dat ook sterk in Vorrinks geest leefde) aanvankelijk in de deliberaties van het Grootburgercomité centraal stond. Er zou dan een 'vacuum' zijn: de regering in Engeland en Seyss-Inquart, machteloos, in Den Haag. Wat dan?

Over die vraag maakten zich ook Menten en Ringers, die elkaar goed kenden, zorgen. Beiden kwam de lezer in ons vorige deel al tegen: dr. ir. J. A. Ringers als de algemeen gemachtigde voor de wederopbouw en de bouwnijverheid, mr. E. E. Menten, firmant van het bankiershuis Pierson, Heldring & Pierson, als de man die het werk van de eerste geheime agent, van Hamel, en van de door deze opgerichte spionagegroepen financierde. Menten was geen algemeen bekende figuur, maar de pers die in '40, geheel volgens de Duitse wensen, de leuze: 'Nederland komt er weer bovenop!' in tal van artikelen en reportages had aangeheven, had er toe bijgedragen dat om Ringers een aureool was komen te hangen van zeer uitzonderlijke capaciteiten.

Eind '40 zocht Menten met Ringers contact. 'Als er nu eens een omme-zwaai komt, zeer plotseling', zei hij, 'en het volk doet waarover men spreekt, en het wordt een Bijltjesdag: men gaat moorden en roven, dan kunnen wij dat toch niet goed vinden!'² Neen, daar was Ringers ook tegen. Maar hoe was zulk een 'bijltjesdag' te voorkomen? Aanvankelijk leek dat een nogal abstracte vraag, maar in de sfeer van optimisme die zich aan het begin van de Duitse invasie van de Sowjet-Unie voordeed, kwam Menten tot de conclusie

¹ Getuige H. A. M. T. Kolfshoten (a.v., dl. VII c, p. 465). ² Getuige J. A. Ringers (a.v., p. 455).